

'ענין טעותו של בן זומא שהיה מה שהשיג הבדל גדול בין מים העליונים למים תחתונים, כי באמת בשורש אחד הם, כי מים מכונה לחשק. והנה יש באדם שני מיני תשוקות; אחד מה שנטבע באדם בתולדתו... ובוה יוכל להמצא טעות כי יוכל לרחם על אכזרי, אבל מה שהאדם ירחם וישתוקק מצד שכלו, בזה לא נמצא שום סיג, ואם יכוון האדם בהחסד שבטבעו לרצון השי"ת, זה גדול יותר ממה שיעשה בשכלו וולכן לא נאמר (תהלים קמח) שהמים אשר מתחת לארץ יהללו את שם ה' כמו שנאמר על המים אשר מעל השמים, כי באמת אם יהלל את שם ה' זה נקרא מים אשר מעל השמים, כי באמת מה האדם ומה יוכל לפעול בשכלו, אבל מה שיעשה בטבעו זה הוא כח ה' אשר בו. וזה אשר השיג בן זומא הבדל גדול, ובאמת לעתיד כאשר יברר ה' כי הכל מאתו, יתראה מפורש כי לא הופסק דבר בין מים עליונים למים תחתונים.

וזה שהזהיר רבי עקיבא לתלמידיו כשתגיעו לאבני שיש טהור אל תאמרו מים מים, כי עיקר הזהיר שלא יאמרו שני פעמים מים, כי בשורשם אין בלתי אחד, והבן (גליון מי השלוח שם; בית יעקב שמות תשא, יז; סוד ישרים ליל פסח ז; פתיחה לבית יעקב ד"ה וכדאיתא; תפארת יוסף נצבים ד"ה כי המצוה (ב).)

עוד בענין בן זומא, וארבעה שנכנסו לפרדס, ע' בספר צדקת הצדיק רא, רטו.

דף טו

'אחר קיצץ בנטיעות' – שקיצץ הדברים המיוחדים והפרידם זה מזה ואמר שהן שתי רשויות. וזהו בכלל עובד אלהים אחרים ועל כן נקרא 'אחר'. והיודע סוד אלהים אחרים יודע זה על בוריו (מהרש"א בשם 'ספר ישן').

– שזולל במעשי המצוות לאחר שהתבונן בשכלים, באמרו בלבו: מעשה המצוות אינם כי אם אמצעים וכלים המביאים אל המדרגה הרוחנית הזאת, ואני כבר השגתי (כחורי מאמר ג, סה).

– כל חכמתו היתה דוגמת לימוד חכמה חיצונית בתורת חכמה לבד [כדרך חכמת יון שהיה מושפע ממנה, כמו שאמרו שהיו ספריהם נושרין מחיקו וזמרתם על לשונן] ולא לשם השלמת החסרון – שזהו עיקר שם 'תורה' (צדקת הצדיק רכה).

– רק על ידי מעשה (לב) ושכל יחד תיתכן צמיחה ברוחניות, כי המעשים והלב מחזקים את השכל, והשכל חוזר ומגדיל את השגות הלב. אבל כשמפרידים ביניהם, היינו שלוקחים דרך השכל באופן חיצוני עד כי גדול מאד, והלב והמעשה נפרדים ממנו ואינם פועלים לפי שכל, זהו מה שנקרא 'קוצץ בנטיעות' כי נפסקה הצמיחה לגמרי.

(ודבר זה נראה בחוש אם נסתכל במה שעובר מן האב אל הבנים, כי מי ששייך לתורה אך בשכל ובלבו מחשיב את ערכי העולם הזה, בדרך כלל ילמדו בניו ממנו את אשר יאהב בלבבו, היינו העולם הזה. ובוה מבואר מה שאמרו זכרונם לברכה בירושלמי (הגיגה ב, א) 'אחר קיצץ בנטיעות שהיה הורג רובי תורה' – היינו בחורי חמד, שהיה הורגם באפיקורסות, ומפרש שם שהיה נכנס לבית המדרש ואם היה רואה בחורים יושבים ולומדים היה אומר, מה הם עושים פה, הלא זה ראוי להיות בנאי וזה נגר וזה צייד וכו' והיו מניחים את תלמודם ויוצאים (ועי' תוס' ד"ה שובו). היינו שהיה משפיע עליהם ממה שקרוב ללבו דהיינו ענינים גשמיים, ולא מהתורה שהיתה לו בשכלו)...

רצון השי"ת הוא דוקא במעשים על פי התורה שלמד, כי מעשים אלו יוצאים מיראת שמים דהיינו לב,

והיא פנימיות. ואי אפשר באופן אחר, כי בשלא לשמה לבד לא יתמידו המעשים כי במקום שאין לו השלא-לשמה הרי לא יעשה' (מתוך מכתב מאליהו ח"ד עמ' 197).

'נפק, אשכח זונה תבעה...' –

'... שבשעה שעוסק בדברי תורה ודאי הוא דבוק בהש"י, רק אם נקבע בלב כל כך עד שגם ביציאתו להנהיג מדת דרך ארץ יהיה שומע בקול ה' ומצוותיו ולא יזוז – זה מדת רבי עקיבא שיצא בשלום ועל זה נותן הודיה על חלקו, מה שאין כן אחר, כי כשנכנסה חכמה נכנסה גם כן ערמוניות והתגברות היצר... ולכן אחר פגע זונה תבעה, מה שלא היה לו יצר רע גדול כל כך מקודם...
...שהכניסה לבית המדרש להפקיר כל עניני העולם הזה, אם אינו כלי לכך צריך יראה גדולה שלא יארע חס ושלום תקלה כענין אלישע אחר או אפילו כבן עזאי וכבן זומא, ומאחר שרוצה לצאת ממדרגה גופנית צריך להיות כמלאכים שנאמר בהם עושים באימה וביראה רצון קונם ופותחים את פיהם בקדושה ובטהרה... (מתוך צדקת הצדיק רכד).

'צתה בת קול ואמרה: שובו בנים שובבים חוץ מאחר' – והוא לא היה לו להשגיח על כך, שאין לך דבר העומד בפני התשובה. וכבר המליצו הקדמונים על זה מאמר חז"ל: כל מה שבעל הבית אומר לך עשה, חוץ מצא... (עפ"י מהרש"א; של"ה; שו"ת מהרי"מ"ט ח"ב או"ח ח; צדקת הצדיק מו; תקנת השבין דפים ה פב; פתח עינים), כי לא הודיעוהו מן השמים אלא שלא יעזרוהו אבל לא נשללה ממנו הבחירה, ויכול היה להתעורר בעצמו לתשובה (חפץ חיים עה"ת ורא"ז, ג).

ואילו היה אומר לעצמו, עתה העת לשוב ולעבוד את ה' עבודה שלימה, כיון שאין כאן קיווי לתשלום שכר אלא הכל לשם שמים, אז היה מתכפר לו והיה מגיע למעלה גדולה (אגרא דפרקא א).
ויש אומרים שבת-קול זו באה מסיטרא אחרא; כלומר בעומק לבו לא רצה אחר לעשות תשובה, ומשם באה בת-קול [וכמו שיש נביאי שקר, ששומעים את הרהורי לבם וטועים לחשוב שזו נבואה, כך הענין גם בבת קול] (מכתב מאליהו ח"ד עמ' 289 עפ"י הבעש"ט).

'זכה צדיק נטל חלקו וחלקו חברו בגן עדן, נתחייב רשע נטל חלקו וחלקו חברו בגיהנם'. ע' בבאור הדברים בספר עבודת ישראל (קאזניץ) – לקוטים חגיגה; חומת אריאל, בראשו; מאור ישראל.

'ע"ב) 'ורבי היכי גמר תורה מפומיה דאחר... לא קשיא, הא בגדול הא בקטן'. להלכה כתב הש"ך (יו"ד רמז סק"ח) שבזמננו אין לנהוג כמו שעשה רבי מאיר, ואין ללמוד תורה מרב שאינו הולך בדרך טובה אף על פי שחכם גדול הוא, עד שיחזור למוטב.
ע"ע במובא במועד קטן יז.

'ככתבם וכלשונם'

'... וכשהוא במדרגה התחתונה כבר תיקן כפי מדרגתו החטא, וכן בכל דרגין ועולמות, ואין שום רושם, ומכל מקום כשמתעלה חוזר החטא בכל תקפו, ודבר זה עמוק בחכמה. ולכך כשעלה אחר למדרגות אז נתגלה הטינא שהיתה בלבו בילדות. ובודאי מי שעלה לפרדס והיה במעלה גדולה

כל כך, מסתמא שב על טינא שבלבו וחטאי נערותו, ועל זה נאמר 'כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו' כי החטא הוא החסרון שבאדם, וכן היצר' (מתוך צדקת הצדיק קלד).

'יש תלמיד חכם שזוכה דשמעתתיה מבדרין בעלמא ויש שאין זוכה לכך, ואין זה ראייה שזה גדול מזה, שלפעמים יש דברי תורה יקרים בפי מי שהוא... וכן באחר, מתחילה בחיי רבי מאיר אמרו שיהא משפטו דלא ליתי לעלמא דאתי ואפילו הכי אמר רבי מאיר שמועות ממנו, וכמו שכתבו הקדמונים דבכל מקום 'אחרים' היינו מה שלמד מאחר. וכן אחר כך עדיין היה בגינהם עד זמן רבי יוחנן כדאיתא בחגיגה, ואפילו הכי רבי שסידר המשניות קבע שמועה בשמו באבות (פ"ד) – לפי ששמועותיו הם תורת אמת ודברי תורה ממש. אבל צריך רחמים גדולים שיהיו דברי תורה נבלעים בלבו ושיהיה הוא כך כמו הדברי-תורה שמישיג ומוציא מפיו, וכמו שאמרו בפרק חלק בתורתו של דואג שהיא מן השפה ולחוץ – פירוש, ואין נבלע בלב להיות כך...!'

(מתוך צדקת הצדיק קמח)

(ע"ב) '... ועל זה הועילו רבי מאיר ורבי יוחנן שעוררו מדת הדין בשעת פטירתן, דידוע דביומי ההילולא דצדיקים גמורים כאלו יש שמחה גדולה בעולמות עליונים, ומרוב השמחה בטלים כל המקטרגים ואין שטן ואין פגע רע והרחמים גוברים, ואז יכולים להעלות כמה נשמות הדחיות מפני קטרוג ומדת הדין שגברה עליהם, ועל כן יכלו לזכותו, ולא שבכחם הצילוהו רק שפעלו דנתקבלו תשובתו בכח הרחמים רבים שנתרבו בעולמות עליונים על ידיהם.

וגם יש לומר שהיה על דרך שנאמר ותגזר אמר ויקם צדיק גזור והקב"ה מקיים, כי נעשה הוא מכריע בבית דין של מעלה והלכה כמותו בגזרותיו נגד גזירת דינא עילאה, כי כל המשפטים בכל עולמות עליונים הכל הוא על פי התורה, והתורה כבר נמסרה לתחתונים... וכן בכל ספיקות שבעניני התורה, כפי מה שמכריעים חכמים בעולם הזה כן הוא ההכרעה בכל עולמות עליונים... וכן הם גזרו אחר כן במשפט, והכל על ידי ההרהור תשובה שהיה לו לפני מותו, אף שלא היתה תשובה גמורה רק דמיון של תשובה כלשונו של רבי מאיר (במדרש וירושלמי שם) דומה שמתוך תשובה נסתלק, דמשמע שאינה תשובה ברורה רק דומה כו', ומ"מ הם גזרו ופסקו שגם תשובה זו מועילה לת"ח גדול כמותו, שאין עבירה מכבה תורתו, ואפילו תשובה קלה כזו וליודע ומורד כמותו הועילה על ידי גזירת ר' מאיר ור' יוחנן... (מתוך תקנת השבין עמ' 117).

'דע, שכל חכמה וחכמה שבעולם, יש לה זמר וניגון מיוחד, שזה הזמר מיוחד לחכמה זו, ומזה הזמר נמשכת החכמה הזאת... ואפילו חכמת האפיקורסית יש לה ניגון וזמר המיוחד לחכמה האפיקורסית. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: אחר מה הוי ביה? זמרא יוני לא פסק מפומיה, וכשהיה קם מבית המדרש, כמה ספרי מינין נופלין ממנו. כי זה תלוי בזה, כי ע"י זמר הנ"ל שלא פסק מפיו, ע"ז היו הספרי מינין נופלין ממנו, כי זה הזמר היה מיוחד לזה האפיקורסית והמינות שהיה לו' (ליקוטי מוהר"ן סד,ה).

אחר – תיקונו לאחר מיתה ע"י רבי מאיר ורבי יוחנן (מתוך 'מכתב מאלהיו' ח"ד עמ' 193 ואילך). אלישע בן אבויה, שנקרא 'אחר', היה תלמידו של רבי עקיבא ורבו של רבי מאיר ודבריו מובאים במשנה ובברייתא, ואף על פי כן לבסוף עזב את דרכי התורה ויצא לתרבות רעה. על הסיבות

שהביאוהו לכך ומה שעלינו ללמוד מזה כבר כתבנו במקומות אחרים. במאמר זה ננסה בעז"ה לבאר את הגמרא המופלאה והסתומה על מזה שקרה לאלישע אחר מותו. הגמרא מספרת: **'כי נח נפשיה דאחר אמרי (ברקיע. רש"י) לא מידן לידייניה (לגיהנום) ולא לעלמא דאתי ליתי (גם לא יבוא לעולם הבא); לא מידן לידייניה – משום דעסק באורייתא, ולא לעלמא דאתי ליתי – משום דחטא. אמר רבי מאיר, מוטב דלידייניה וליתי לעלמא דאתי; מתי אמות ואעלה עשן מקברו (לסימן שנידון בגיהנום). כי נח נפשיה דרבי מאיר סליק קוטרא מקבריה דאחר (עלה עשן מקברו של אחר). אמר רבי יוחנן, גבורתא למיקלא רביה בנורא (וכי גבורה היא זו לרבי מאיר לשרוף את רבו באש); חר הזה ביננא ולא מצינן לאצוליה? (תלמיד אחד היה בינינו ונכשל ויצא לתרבות רעה ואין כח בין כולנו להביאו לעולם הבא? – רש"י). אי נקטי ליה ביד מאן מרמי ליה מאן (אם אוחז אני בידו להביאו לעולם הבא מי יקחנו מידי – רש"י). כי נח נפשיה דרבי יוחנן פסק קוטרא מקבריה דאחר (לסימן שיצא מגיהנום ונכנס לעולם הבא).**

כדי לגשת להבנת ענין עמוק זה אפילו במקצת, צריך לדעת שכבר לימדונו חז"ל שכמה דינים יש לנפש לאחר מיתה: יש דין חיבוט הקבר וכף הקלע ויש דין גיהנום. כבר בארנו שענין חיבוט הקבר הוא שעל ידו מכיר האדם שכבר פירש מהעולם הזה ושלא תוכל הנפש לשוב עוד אל הגוף ותאוותיו; וענין כף הקלע ביארנו שאף על פי כן נפש הרשע עדיין רודפת אחרי הרגל תאוותיה ואין לה מנוח, וכח התאוה יריצנה הנה והנה בחיפוש מטורף אחר מה שאי אפשר למצוא שם, עד שבאורך הזמן התאוות משתכחות ממנה לאט לאט. רק אחרי כלות כל אלה תוכל הנפש ליכנס לגיהנום, שענינו לראות באור גדול ובהיר מאד את עוצם חטאו שמרד נגד בוראו והוא מצטער על זאת בחרטה נוראה; כי מרגיש בנפשו העדר מציאות אמיתית על אשר הדביק את עצמו בחייו אל אין והבל, כי מה שהוא נגד רצונו ית' הוא הבל ולכן הוא עצמו נעשה הבל, כמו שכתוב וילכו אחרי ההבל וההבל (ירמיה ב'ה). ואין לך צער גדול מזה. ואף על פי כן, תיקון יש בו, כי ככלות הגיהנום שלו ונתבערה מנפשו טומאת העבירות, אם רק עשה בחייו קצת מצוות ומעשים טובים בלי פניות אלא לשמה לגמרי, מעתה מאירות בנפשו נקודות אלו של פנימיות וזוכה בהן ליהנות מזיו השכינה על ידיהן לנצח נצחים; כמו שכתב הרמב"ם ז"ל (בפירוש המשנה סוף מכות) שבמצודה אחת טהורה בלי כל פניות זוכה אדם לעולם הבא.

'לא מידן לידייניה'

אבל רשע שלמד תורה הרבה, ומה גם אם נעשה גדול בתורה, לא יוכל ליכנס לגיהנום, כי הרגשת אושר התורה שחדרה אל לבו – ואפילו תורה שלא לשמה – לא תתן לו להרגיש צער ההעדר בעד עבירותיו, כי איך ירגיש העדר כל עוד שרשמי אהבת התורה שלו נותנים בנפשו הרגשת ישות במקום העדר; והיינו כעין מה שאמרו ז"ל (סוטה כא.) 'עבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה'. אבל מכל מקום מצב עלוב הוא זה, כי כל זמן שטומאת העבירות אין מתבערת מנפשו על ידי חרטה, לא יוכל להכיר את נקודות הפנימיות האמיתית של בו כי עדיין טמונות הן תחת נטל העבירות, החיצוניות, והשלא-לשמה, וממילא לא תוכלנה נקודות אלה להאיר בו ולא יוכל לזכות בהן להגיע לעולם הבא שלו לפי מדרגתו. זה היה מצבו של אחר במיתתו, ועל כן אמרו 'לא מידן לידייניה', דלא שייך בו גיהנום כנ"ל, אבל גם 'לא לעלמא דאתי ליתי', כי איך יבוא לעוה"ב ליאור באור החיים עם חלאת עבירותיו עדיין במקומה.

‘מתי אמות ואעלה עשן מקברו’

ישנו רק דבר אחד שיוכל לעורר בו את רגשי החרטה ובכך לפתוח לו פתח לדרך המוביל לעולם הבא, והוא שיראה מעלת הצדיקים הגדולים בעלי הפנימיות, יקרה ותפארתם ומקומם המרכזי בעולם האמת, ובפרט צדיק כזה שיש לו שייכות עמו, שלמד עמו וגדל בסביבתו ועמד בנסיגות מעין נסיונותיו. כשמעריך את שפל מדרגתו בעולם האמת מול המעלה העליונה שקנה בן גילי בפנימיותו, בזה מתבטל אצלו ערך ההישגים החיצוניים שהגיע אליהם בחייו ומתחיל להרגיש העדר בעצמו לעומת תפארת כבודו של הצדיק הפנימי. ובזה כבר יוכלו הליכי התיקון של גיהנום לפעום בו כמו שביארנו לעיל.

ובזה נבין בס"ד איך רצה רבי מאיר לזכות את אחר שיכנס לגיהנום. הוא התכוון שלאחר מיתתו (דוקא לאחר מיתתו, כי אז נתבררה מדרגתו, כמו שכתוב 'הן בקדשו לא יאמין') יוכל אחר לראות את ההפרש הנורא בינו לבין רבי מאיר, ויצטער על עומק שפלותו לעומת מדרגת תלמידו. והוא יתחיל להרגיש את ה'העדר' שבתורתו שלמד עם פניות ו'אנוכיות' מול המדרגה הצרופה של תורת רבי מאיר, שהוא הוא התנא ששנה בריש פרק קנין תורה (אבות פ"ו) 'כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה ולא עוד אלא כל העולם כולו כדאי הוא לו כו' והולך ומונה שם שלשים מעלות נפלאות ומדות משובחות הבאות מלימוד תורה לשמה. וידוע שכל מה שחכמינו ז"ל אמרו על התורה והמדות מפנימיות עצמם אמרוהו].

בראות אחר כל זה, אפשר שיתבטל אצלו ערך גדלותו בתורה המלוכלכת בפניות ועבירות, ובסור מניעה זו יבוא להתחרט על השפלות שבעבירותיו. אז יש לצפות שלאחר גיהנום ממושך של צער החרטה לבסוף תתבטל ממנו טומאת החטא ויגלה הוא בעצמו את נקודת השלמה ותתחלנה להאיר בנפשו, ובהן יזכה לעולם הבא.

‘מתי אמות ואכבה עשן מקברו’

רבי יוחנן אמר 'גבורה למיקלא לרביה', כלומר וכי זהו כל מה שאפשר לנו לעשות כדי להציל את אחר מרעתו ולהביאו לידי הכרת השלמה שבו – רק דרך החרטה השורפת והרגש ההעדר שהם גיהנום? רבי יוחנן בירר דרך אחרת להראות לאחר את נקודת השלמה שלו, והוא על ידי 'חד הוה בינא... נקטי ליה ביד וכו'', דהיינו הרגשת הקירבה וההתחברות עם אחר שהיה רביה דרביה, כי בכל התחברות אמיתית מגלים את נקודת השלמה שבכל אחד מהצדדים, כי בלי נקודת השלמה בשני הצדדים לא תיתכן התחברות. כשמת רבי יוחנן ונתבררה מדרגתו, וראה אחר את מדרגת רבי יוחנן בעולם האמת ואת להט רצון ההתחברות האמיתי והטהור שנבע מרבי יוחנן אליו, אז נתגלו גם באחר נקודות השלמה שהיו עד כה טמונות תחת לכלוך החטא והפניות, ובלהט רגע זה של הכרת ההתחברות נשרפה כל החיצוניות שבו ונשאר בו רק השלמה שבפנימיותו, שבו זכה לעולם הבא.

אולם רבי מאיר לא היה יכול להציל את אחר בדרך זו, שמכיון שלמד ממנו פה מפה היה מוכרח להיזהר שלא להתחבר אליו יותר מדאי כדי שלא ילמד ממעשיו הרעים, ועל כן לא היה ביכולתו לבחור בדרך זו. רק לרבי יוחנן, שהיה רחוק מאחר בזמן, היתה אפשרית דרך ההתחברות הגמורה.

לימודים

הרבה לימודים נשגבים יוצאים מגמרא נפלאה זו, ורובם ברורים למדי למבין; ועל כולן נלמד ממנה כמה גדול ערכה של ההתחברות האמיתית, היינו להתיידיד עם חברו מבלי לקוות טובת הנאה ממנו. כי התחברות לשם טובת הנאה היא בתוכנה נטילה ופירוד, כי גם חברו ירצה ליהנות ממנו, ותתפרד החבילה. אבל חבורה לשם אחזה ורעות היא ענין גדול, והיא נקודת הלשמה שתיתכן גם למטה בעולם העשיה, בתוך הגשמיות. וכן אמר הג"ר חיים מוולוז'ין ז"ל שמי שאינו יכול להתפלל בכוונה, על כל פנים ישתדל להתפלל בציבור, דהיינו להתחבר עם הציבור בענין התפילה, כי ההתחברות הלזו יש בה ענין של לשמה, והיא קרובה לענין הכוונה.

דף טז

'משל למלך בשר ודם שאמר לעבדיו בנו לי פלטרין גדולין על האשפה, הלכו ובנו לו. אין רצונו של מלך להזכיר שם אשפה'. יש לתמוה, הלא בריאת יש מאין שבה גדול הוא (וע' במהרש"א).
ונראה, לפי שצריך האדם להכיר גדולת השי"ת מהבריאה ומנפלאותיה ומכל מעשי ה' בעולם, ובכך שמתעסק להתבונן בבריאת יש מאין, נראה קצת שאינו רואה גבורת השי"ת וגדולתו רק ממה שברא יש מאין ולא ממה שרואות עיניו, וכמו במשל – כשאין מכירים במעלת המלך אלא על מה שבנה על אשפה, והרי ודאי עדיף לשבחו על מעשיו שלאחר מכן (עפ"י דרש משה חגיגה).

'כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם כן מראה הנגה סביב הוא מראה כבוד ה'. 'פירוש, לא לענין זהרוריתו נאמר, שאין זה כבוד כלפי מעלה, אלא כמו שאין אדם יכול לכוין מראה הקשת מהו, שבמקום שנראה לו אדום נראה לו ירוק וכל מיני מראות, ואינו יכול לכוין בו מראה ברור, כך מראה השכינה אינם יכולים לכוין בכירור מה הוא' (תוס' הרי"ד).

הסתכלות בקשת. כתבו הפוסקים שאין איסור אלא בהסתכלות מרובה, לא ראייה בעלמא. כן מפורש בספרי הראשונים ונפסק בשלחן ערוך. (ע' אבודרהם ברכות הראיה; או"ח רכט. ומכאן העירו על מה שכתב הסמ"ע (חו"מ קנד) שלשון 'הסתכלות' משמע ראייה מועטת).

יש מי שכתב שמי שהודיעוהו שנראית הקשת ברקיע, אינו מחויב לצאת ולברך עליה, ובפרט אם הוא עוסק בלימוד. ולא משום איסור ההסתכלות שהרי אין איסור בראייה מועטת, אלא משום שברכות הראיה אינן מחויבות אלא שאם ראה צריך לברך [מלבד ברכת הלבנה שענינה קבלת פני שכינה] (מקור חיים על או"ח לרבי יאיר בכרך בעל שו"ת חות יאיר, רכט).

'ומצאתי בספר אחד, שמו נעלם ממני, שאין להגיד לחבירו שיש קשת, מטעם 'מוציא דיבה' (חיי אדם סג, ד. הביאו המשנה ברורה).

ויש מתירים לומר לחברו כדי שיברך (וכן פסק בילקוט יוסף רכט. ובמשנ"ב שינה מלשון הח"א וכתב 'שאינן כדאי...'
– אבל איסורא ודאי ליכא).

עוד בענין הקשת וברכתה – ע' במובא בברכות נט.

דפים יד – טו

יב. א. האם מותר לסרס כלב?

ב. בתולה שעברה – מהי לכהן גדול?

א. אסור לסרס כלב (ומעוך וכתות ונתוק וכתות לא תקריבו לה' – ובארצכם לא תעשו – כל שבארצכם לא תעשו, ואפילו כלב שמחירו אסור למזבח).

ב. בתולה שעברה מותרת לכהן גדול, ואין חוששים שמא נבעלה בהטיה אלא תולים שנתעברה באמבטי. ונאמנת לומר בתולה אני (רש"י). ואפשר שאפילו לרבי יהושע שאמר בעלמא אינה נאמנת להכשיר הולד, כאן נאמנת להכשיר עצמה לכהן גדול. ולר"י נראה שבודקים אותה על פי חבית (כבכתובות ע' תוס').

דף טז

יג. אלו שלשה דברים המסתכל בהם עיניו כהות?

דרש רבי יהודה ברבי נחמני: כל המסתכל בשלשה דברים עיניו כהות; בקשת, ובנשיא ובכהנים (כשנושאים כפיהם בזמן שבית המקדש קיים). וכתבו התוס' שאף בזמן שאין בית המקדש קיים אסור להסתכל בהם משום הסח הדעת).

א. מן הדין אין איסור להסתכל עתה בכהנים אלא בהסתכלות מרובה המסיחה דעת, אבל ראייה מועטת – מותרת. ודוקא במקדש שהיו מברכים בשם המפורש והשכינה שורה על ידיהם היה אסור אפילו ראייה בעלמא, מה שאין כן בזמן הזה. ומכל מקום נוהגים גם עכשיו זכר למקדש שלא להביט בהם כלל (משנה ברורה קכה, כג ע"י מגן אברהם). ויש אומרים על פי הזוהר שאף בזמן הזה אסור להביט בהם משום כבוד שכינה השרויה על ידיהם (כף החיים שם). ומדובר על הסתכלות בהם כשאינם מכסים עצמם ואצבעותיהם בטלית).

וכן הסתכלות בקשת אינה אסורה אלא כשמסתכל בה ביותר, לא בראיה בעלמא (פוסקים). וכן לענין הסתכלות בנשיא; ראייה בהעברה בעלמא מותרת, וככתוב מלך ביפיו תחזינה עיניך. ואם המלך חכם ומלמדו תורה – רשאי להסתכל, כי מצוה היא זו לראות את פני הרב ושומר מצוה לא ידע דבר רע (בן יהוידע).

ב. יש אומרים שאין להגיד לחברו שיש קשת בשמים, משום 'מוציא דבה' (חיי אדם, והביאו המשנ"ב). ויש מתירים.

יד. האם סומכים על הקרבן ביום טוב?